

Referanser:

Arkivsak: 19/05092-1

Saksdokumenter:

Utkast til plan for diakoni
KR 67_19

Plan for diakoni

Sammendrag

Gjeldende plan for diakoni i Den norske kirke ble vedtatt av Kirkemøtet i 2007. Kirke og samfunn har endret seg mye siden den tid. Klimautfordringene og flyktning- og migrasjonssituasjonen i verden er eksempler på saker der situasjonen har blitt verre, og som berører diakoniens områder «vern av skaperverket» og «kamp for rettferdighet». Kirkerådet mener en revidert og oppdatert diakoniplan vil være et godt redskap for utvikling av kirkens diakonale arbeid i en fase der betydningen av diakonien løftes fram og styrkes med økte ressurser.

Lokalt ha menighetene erfart at samarbeid med andre aktører blitt enda viktigere enn tidligere, og et mål med planen er å legge til rette for at det diakonale arbeidet skal ha en bedre metodisk og innholdsmessig plattform.

Arbeidet med revisjonen har bestått av en bred prosess som har involvert de diakonale fagmiljøene og alle nivåer i kirken. En høring ble gjennomført sommeren 2019. Forslag til ny plan ble vedtatt av Kirkerådet i desember 2019, og skal bli lagt fram for endelig behandling og vedtak på Kirkemøtet 2020. Bispemøtet skal gi en uttalelse på denne planen, og bør spesielt se på det teologisk grunnlaget.

Forslag til vedtak

Forslag til revidert Plan for diakoni var oversendt fra Kirkerådet, og ble behandlet av Bispemøtet med sikte på videre behandling i Kirkemøtet. Bispemøtet vil anbefale den fremlagte planen vedtatt, og vil i tillegg uttale følgende:

-
-
- .

Saksorientering

Bakgrunn

Nåværende plan for diakoni ble vedtatt av Kirkemøtet i 2007 (KM 06/07), og gjort gjeldende fra 01.01.2008. Planen brukes av menigheter over hele landet, og har vært et viktig redskap i utviklingen av diakonien lokalt. Diakonale organisasjoner og institusjoner har også forholdt seg til den. Det er et økende antall menigheter som har utarbeidet sin egen lokale diakoniplan, og det har vært med på å dokumentere kirkens samfunnsengasjement og mangfoldet av kirkens diakonale tjenester lokalt.

Kirkens sektorplaner skal være med og danne grunnlaget for en helhetlig menighetsplan, og det er behov for oppdaterte sektorplaner for de forskjellige fagområdene. Plan for diakoni er den eldste sektorplanen, og arbeidet med revisjon av den ble igangsatt høsten 2017. Behovet for revidering er bl.a. begrunnet i mange endringer i kirke og samfunn siden 2007. Det nasjonale og internasjonale glir stadig mer over i hverandre, det som skjer i verden får også konsekvenser lokalt. Eksempler på dette er klimaendringene og migrasjon. Det er større forventninger til at kiken er diakonal, samtidig som det etter skillet mellom stat og kirke har vært noe usikkerhet hos offentlige samarbeidspartnere om kirkens rolle. Kirkerådet mener en oppdatert plan er et godt hjelpemiddel for å bekrefte kirken som samarbeidsaktør. Det refereres også til en rekke dokumenter som har kommet både nasjonalt og fra det verdensvide kirkefellesskapet, som har relevans for utviklingen av diakonien og et bakteppe for revideringen.

Revisjonsprosessen har hatt en bred forankring, der representanter for diakonale institusjoner og organisasjoner, studiesteder, fagforening, kirkelig ansatte i menigheter og bispedømmer har sittet i en referansegruppe. Et utkast ble utarbeidet av en redaksjonskomité med fagpersoner fra lokalt og regionalt arbeid og institusjoner i tillegg til kirkerådet, og det ble sendt ut på en begrenset høring 1.april 2019. Det var en høy svarprosent på høringen.

Innhold

Planen innledes med visjonen for Den norske kirkes diakonale tjeneste: *Guds kjærlighet til alle mennesker og alt det skapte, virkeliggjort gjennom liv og tjeneste.*

Den er videre delt inn i fem kapitler:

Kapittel 1 er planens innledning, og starter med Den norske kirkes definisjon på diakoni:

Diakoni er kirkens omsorgstjeneste. Den er evangeliet i handling og uttrykkes gjennom nestekjærlighet, inkluderende fellesskap, vern om skaperverket og kamp for rettferdighet.

Dette er den samme definisjonen som ble vedtatt av Kirkemøtet i 2007, og i forslaget til plan videreføres denne. Den er godt innarbeidet, fortsatt både teologisk og samfunnsmessig aktuell, og har fått bred støtte i høringssvarene. Hovedmålet for planen er å være retningsgivende for arbeidet med lokal plan i menighetene. Det er nødvendig å bearbeide, konkretisere og tilpasse de fire diakonale temaene ut fra de lokale forholdene, samt å prioritere innenfor hvert tema. Det oppfordres til å sørge for bred involvering i utarbeidelsen av den lokale planen, spesielt fra de som er i målgruppene for tiltak og aktiviteter. Høringsutkastet fikk kritikk for å være for preget av en «oss-og-dem»-tankegang, der noen ble sett på som mottakere av veldedighet. Dette er forsøkt endret i den framlagte planen. Det understrekes at diakoni ikke bare er tiltak og aktiviteter, men også en *dimensjon*.

Planen retter seg primært mot menighetenes diakonale virksomhet i lokalsamfunnet, men det er et ønske om at den også skal være relevant for institusjoner og organisasjoner og at det gjensidige samarbeidet kan styrkes. Diakonien sees også som sentralt i det økumeniske arbeidet, der det fokuseres mer på det som kan gjøres sammen enn det som skiller teologisk. Dette gjelder både internasjonalt og i Norge. Bærekraftsmålene løftes fram som noe kirken deler med andre aktører i samfunnet, og noe som kan være et nyttig rammeverk for kirkens samfunnsengasjement.

Kapittel 2 er Diakoniens teologiske grunnlag, og vil være det mest sentrale kapittelet for Bispemøtet å uttale seg om. Det står i visjonen til Den norske kirke at den skal være en tjenende kirke, og «det teologiske utgangspunktet for diakonien er oppdraget Gud har gitt kirken». Det begrunnes videre i treenigheten, troen på Gud som skaper, frelser og fornyer. Gud skapte og skaper og opprettholder fortsatt, og mennesket er skapt i Guds bilde til å være medmenneske med ansvar for og avhengighet av sine medskapninger og jorden.

Diakonien bygger på inkarnasjonen. Gud ble menneske i Jesus Kristus, overvant døden og dødskreftene, og frigjort oss til et nytt liv. Jesus «helbredet syke, stod opp for mennesker i utsatte livssituasjoner, refset de som hadde makt, og viste omsorg», og kalte oss til å følge ham og elske hverandre. Mennesker får del i Kristus og blir del av det kristne fellesskapet gjennom dåpen. Den hellige ånd styrker troen, og «gir kirken og enkeltmennesker kraft, mot og håp til å handle på Guds kall til tjeneste for verden». Planen gir så en rekke bibelske referanser om hva det vil si å gjøre troen virksom i handling (andre avsnitt side 4).

Diakonien springer ut av nestekjærlighet, og nestekjærlighet og omsorg bygger på gjensidighet, likeverd og respekt. Noen ganger evner man å gi, mens andre ganger trenger man å få, og vi har ulike livsbetingelser og muligheter. «Inkluderende fellesskap er et viktig uttrykk for kirkens medmenneskelig omsorg. Kirken er en kropp med mange lemmer (1 Kor 12)».

Planen peker videre på menneskets ansvar for skaperverket, og menneskets avhengighet av relasjonen til Gud og sine medskapninger. Av dette følger et engasjement for klima og miljø, og det pekes på at elementer fra samisk tradisjon kan være en ressurs i denne sammenhengen. Diakonien inneholder også kamp for rettferdighet og fred, og bidrag til å endre samfunnsmessige strukturer som er årsak til nød og lidelse.

Kapittel 3 omhandler Arbeidsformer, roller og metoder. Kirken er en del av samfunnet lokalt, nasjonalt og internasjonalt, og et overordnet perspektiv er at «kirkens diakoni står sammen med alle mennesker av god vilje i arbeidet for en bedre verden». Diakoni organiseres i egne tiltak og aktiviteter i menigheten, men er også en dimensjon som viser seg i mange situasjoner i hverdagen og i menigheten. Menigheten og kirkens ansatte har en bred kontaktflate i lokalsamfunnet, og vil kunne ha god kjennskap til hvilke behov som finnes. Denne innsikten gjør det også mulig for kirken å drive påvirkningsarbeid overfor myndigheter og beslutningstakere, spesielt i situasjoner der menneskeverdet står på spill. Kirken samarbeider med andre aktører på ulike måter. Den spesialiserte diakonien blir nevnt, der mange diakoninstitusjoner og diakoniorganisasjoner driver sin virksomhet på vegne av kirken nasjonalt og internasjonalt. Kirkens Nødhjelp trekkes frem som et eksempel på en organisasjon som ivaretar humanitær hjelp og utviklingshjelp på oppdrag fra Den norske kirke. Arbeid med menneskerettigheter, klima og bærekraftsmålene skjer i samarbeid med globale økumeniske organisasjoner som en del av den internasjonale diakonien.

Planen viser så til at det er flere gode metoder for diakoni både i norsk og internasjonal sammenheng, og gir eksempel på en tretrinns diakonal arbeidsmetode med røtter i Latin-Amerika som kalles *Se-bedømme-handle*. Her er det sentralt å fremme medvirkning, myndiggjøring og mulighet for konkret handling. Nærmere beskrivelse står fra det siste avsnittet på side 5.

Kapittel 4 heter Diakonal utfordringer i praksis – lokalt planarbeid. Kapittelet er bygget opp omkring de fire temaene i diakonidefinisjonen: nestekjærlighet, inkluderende fellesskap, vern om skaperverket og kamp for rettferdighet. Med utgangspunkt i disse kan den lokale menighet kartlegge hvilke ressurser man har og hvilke utfordringer man står overfor i lokalsamfunnet. Planen lister opp en rekke strategiske spørsmål som kan være til hjelp i dette arbeidet, før den går inn på hvert enkelt tema og utfordrer til refleksjon rundt hvordan menigheten kan jobbe med dette.

Kapittel 5 omhandler Frivillighet, ansvar og ledelse, og sier noe om det lokale planarbeidet. Menighetens planer skal være verktøy for hele menigheten, og må være tilgjengelig for alle, også aktuelle samarbeidspartnere. Tverrfaglighet må være et mål. Det vises til menighetsrådets ansvar for å utarbeide og vedta planen, men at arbeidet med planen kan

delegeres til et diakoniutvalg eller en arbeidsgruppe. De tilsatte har også en rolle, spesielt diakonen med sitt faglige lederansvar. Man redegjør så for ansvaret og rollene til ulike kirkelige aktører lokalt og nasjonalt: fellesrådet, kirkevergen/daglig leder, sokneprest/prost, bispedømmerådet, biskop, kirkerådet og Kirkemøtet og samisk kirkeråd. Kapittelet avsluttes så med en oppfordring til arbeid med frivillighet inn i det diakonale arbeidet.

Vurderinger og endringer

Revisjon av plan for diakoni var oppe som sak i kirkerådet i desember 2019 (KR 67/19). Der redegjøres det kort for hvilke endringer og vurderinger som er gjort ut fra høringssvarene som har kommet inn.

I høringsforslaget ble strukturen bygget rundt den beskrevne arbeidsmetoden «se-bedømme-handle», men dette ble av mange oppfattet som forvirrende. Man har derfor gått tilbake til den gamle strukturen med de fire temaområdene i definisjonen, med noen endringer i overskrifter og rekkefølge på innhold. Arbeidsmetode har fått en egen overskrift, etter ønske om en mer utførlig metodebeskrivelse, og det er et eget kapittel om hvordan lokal diakoniplan kan utvikles.

Utkastet er kortere og teksten forenklet i forhold til høringsutkastet, da flere påpekte at den var for ordrik og for preget av fagspråk. Flere savnet beskrivelsen av diakoni som både holdning og handling, og FNs bærekraftsmål, misjon, innovasjon og samhandling med det offentlige og andre aktører var tema som ble etterlyst. Dette er nå skrevet inn eller forsterket.

Forholdet mellom menighetsdiakoni og institusjonsdiakoni er forsøkt balansert ved at fokuset er på at den skal være relevant og anvendelig for lokalt menighetsarbeid, men at den språklig er slik at den også kan anvendes av diakonale institusjoner. Samfunnsanalysen i høringsutkastet ble kritisert for å være for politisk, for pessimistisk og for lite kildehenvisninger. En del momenter er derfor tatt ut og formuleringer endret, og samfunnsanalysen er nå integrert i kapittel 4 som beskrivelser av de fire temaområdene i definisjonen. For at ikke planen skulle bli for lang, har ikke alle anliggender blitt tatt inn.

Når det gjelder det teologiske grunnlaget etterlyste flere høringsinstanser betoningen av forsoningen i Jesu død og oppstandelse og det kristne håpet, og dette er nå tatt inn i utkastet. En større teologisk diskusjon man ikke mener det er dekning for å ta inn i planen, er ønsket fra noen om å legge gudstjenesten til grunn for den diakonale tjenesten.

Økt fokus på frivillighet har blitt tatt godt imot. Det er behov for verktøy og ressurser knyttet til dette, men dette tenkes skal utvikles og gjøres tilgjengelig som et tillegg til planen. Redegjørelsen for ansvar og ledelse har blitt tydeligere i det nye utkastet. Det avsluttes med at det er umulig å dekke hele diakonifeltet fyllestgjørende i en kortfattet plan, og at planen må ledsages av ressurser som kontinuerlig utvikles og gjøres tilgjengelig digitalt.